

ΒΑΣ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ
 'Ιατροῦ, 'Ακτινολόγου

ΠΑΛΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
 ΑΠΟ ΤΟ ΛΙΣΚΑΤΣΙ—ΚΟΝΙΤΣΗΣ

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ "Ο ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ,"

Μοιρολόϊ τῆς Κωσταντήγενας Χρήστου (1) στὸ Ἀρχοντικό της στὸ Λισκάτσι καὶ στὸ Γεφύρι τοῦ Μύλου, γιὰ τὸ πρῶτό της παιδί τὸ Νικολάκη, πὸ πνίχτηκε στὸ Ντέρτι τῆς Κονίτσης.

Εἶναι δική της ἔμπνευση καὶ σύνθεση, πρὸ 150 περίπου ἐτῶν, διασωθὲν ὡς οἰκογενειακὸ τραγούδι ἀπὸ τὸν Κώστα Γ. Χρήστου καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα του, Γυιὸ τοῦ Κωσταντῆ καὶ Ἀδελφὸ τοῦ Νικολάκη, καὶ ἀπὸ τὴν παράδοση ὄλου τοῦ χωριοῦ (2).

Τὸ τραγούδησε στὴν Ἀθήνα, πρώτη φορά τὸ 1940, ὁ Κώστας Γ. Χρήστου, μὲ τοὺς δυὸ του σκοπούς: Γιὰ χορὸ καὶ ὡς ἐπιτραπέζιο. Ἀπὸ τότε καὶ κάθε πρωτοχρονιά τὸ τραγουδοῦν γυναῖκες ἀπὸ τὸ Ἀσημοχώρι (Λισκάτσι—Κονίτσης) καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἠπειρο στὴν Ἀθήνα, μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν Καν Γλυκερίαν Ε. Σούρλα καὶ τὸν γράφοντα καὶ φέρεται μὲ τοὺς τίτλους: «Δὲν στοεῖπα Νικολάκη μου» ἢ «ὁ Νικολάκης».

Α'.—Γιὰ χορὸ—

«ΔΕΝ ΣΤΟΕΙΠΑ ΝΙΚΟΛΑΚΗ ΜΟΥ»

Ὁ Νικολάκης

Χορὸς

1 Δὲν στοεῖπα Νικολάκη μου κί-εὺ κί-εὺ τρα-τα-τι
 2 Τι το πο-τάμ' εἶ-ναι θο-λο-ω-λύ πο-λυ ἄ-γρι-ε

κί μου εἴην πο-τα-ρῖα Νικολάκη μου εἴην πο-τα-μί νο Νά πε-ρι-ρῖ-νης Νικολάκη μου νά πε-ρι-μιά (μῖν) μῖν κα-τε-βῆ, εἴην ω-τα-μιά μῖν (μῖν) (νά) νά στα-θῆ Νά πε-ρι-μῖ-νη)

κα-τε-βῆ και μῖ- και μῖ-βα μῖν πι-ρά-ση, νά στα-θῆ ἢ κα- ἢ κα-τα-κνιαῖ μῖ-γά-δη.

[Μουσική ἀπόδοση: Ἄριστ. Βρέλλη]

1. Δέν στό ειπα Νικολάκη μου κι' ἐσὺ Γραμματικέ μου:
Στὴν ποταμιὰ μὴν κατεβῆς καὶ μέσα μὴ περάσης.
2. Τί τὸ ποτάμ' εἶναι θολό, πολὺ ἀγριεμένο.
Νὰ περιμένης νὰ σιαθῆ ἢ κατακνία ἢ μεγάλη.
3. Κι ἐσὺ βαρεῖς τὲς μοῦλες σου, μὲ ψώνια φορτωμένες
Κι οἱ μοῦλες κοντοσιάθηκαν, σὲ τήραξαν σιὰ μάτια.
4. Ἐμπρός, ἔμπρός βρὲ μοῦλες μου νὰ πᾶμε σιὸ χωριό μας
Τὴν Κυριακὴ ν' ἔχω χαρά, στεφάνια γιὰ νὰ βάλω.
5. Κι οἱ μοῦλες ἐπροχώρησαν βαθειὰ μέσ' τὸ ποτάμι
Βγῆκαν οἱ μοῦλες ἀδειανές, χωρὶς τὸ Νικολάκη.
6. Ἀνάθεμά σε ποταμιὰ καὶ σὺ βρὲ παλῆο ντέρτι!
Πῆρες τὸ Νικολάκη μου, τὸ πρῶτο τὸ παιδί μου.
7. Κι ἔχασα τὸ λεβέντη μου, ἔχασα τὸ καμάρι
Ποῦταν καμάρι σιὸ χωριό, λεβέντη σιὸ Λισκάτσι.
8. Κι ὁ Κωσταντῆς ἐπρόβαλε ἀπὸ τὸ παραθύρι!
Βλέπει τὲς μοῦλες ἀδειανές, χωρὶς τὸ Νικολάκη.
9. Ποῦ πᾶτε μωρὲς μοῦλες μου, χωρὶς τὸ Νικολάκη
Τὴν Κυριακὴ θᾶχα χαρά, στεφάνια νὰ τοῦ βάλω!
10. Δέν σὲ θαρροῦσα ποταμιὰ νερὸ νὰ κατεβάσης
Καὶ τώρα πῶς κατέβασες, κατεβασιὰ μεγάλη.
11. Σέρνεις λιθάρια ριζωτά, δέντρα ξερριζωμένα
Σέρνεις τὸ Νικολάκη μου, μέσα μέσ' τὰ κλωνάρια.
12. Σέρνεις καὶ μιὰ γλυκομηλιά σιὰ μῆλα φορτωμένη
Σέρνεις τὸ Νικολάκη μου, σιὰ κλώνια καὶ σιὰ μῆλα.
13. Ἀνάθεμά σε ποταμιὰ καὶ σὺ βρὲ παλῆο Ντέρτι!
Μοῦ πῆρες τὸ λεβέντη μου, τὸ πρῶτο τὸ παιδί μου.
14. Πὸ κάτω σιὴν Πυρσόγιανη, σιὸ φοβερὸ ποτάμι
Ἐχασα τὸ λεβέντη μου, ἔχασα τὸ καμάρι.
15. Ἀνάθεμά σε ποταμιὰ καὶ σὺ βρὲ παλῆο Ντέρτι!
Πῆρες τὸ Νικολάκη μου, τὸ πρῶτο τὸ παιδί μου.

Β'. — Ἐπιτραπέζιο — «Ο ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ»

'Ο Νικολάκης

Ἀργὰ Ὁρνῶδει

1 Δέν στόει-πα Νι - κο - λά - κη μου κι' ἐ-σὺ Γραμ -
2 Τί τὸ πο - τάμ' εἶ - ναι θο - λο πο - χύ ἄ -
μα - τι - κι μου ἀί - ντι σὶν πο - τα - ριά μὴν κα τε
γρι - ε - μέ - νο ἀί - ντι νὰ πε - ρι με - νη νὰ στα -
βῆ, καὶ μέ - βα μὴν πε - ρά - σης
θῆ ἢ κα - τα - κνιά ἢ με - γά - λη

[Μουσικὴ ἀπόδοση: Ἄριστ. Βρέλλη]

Ὁ ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Ἦταν ὁ πρῶτος γυὸς τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου (ἰ) καὶ Γραμματικός του στὲς ἐμπορικὲς ἐργασίαι του καὶ στὴν κοινωνικο—πολιτικὴ του δράση. Γυρίζοντας ὁμως, πού πήγε νὰ ψωνίσῃ γιὰ τὸ γάμο του, ἀπὸ τὰ Γιάννενα στὸ Χωριό του (τὸ Δισκάτσι) πνίχτηκε στὸ Ντέρτι—στὸ φοβερὸ ποτάμι τῆς Κονίτσης— καὶ οἱ μούλες χωρὶς τὸ Νικολάκη γύρισαν— χωρὶς σαμάρια—μόνες τους στὸ χωριό.

Ὁ Κωσταντῆς βλέποντας ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ Ἀρχοντικοῦ του τὲς μούλες του ν' ἀρχοῦνται ἀδειανές, χωρὶς τὸν Νικολάκη, μονολογεῖ, ἐνῶ ἡ Κωσταντήγενα μοιρολογεῖ μὲ τὸ ἀνωτέρω περιεχόμενον, πού θεωρεῖται δική της σύνθεση.

Ἡ Κωσταντήγενα τὸ τραγούδησε μοιρολογῶντας, μόνη της καὶ ὡς Κορυφαία, μὲ ἄλλες Χρηστέϊσσαι καὶ χωριανές, συχνὰ στὸ Ἀρχοντικό της καὶ τῶλεγε πολλές φορές στὸ Κάτω—γεφυρὶ τοῦ Μύλου της, ρίχνοντας, στοῦ χωριοῦ τὸν παραπόταμο τοῦ Σανταπόρου, βασιλικούς καὶ μήλα νὰ πᾶν στὸ Νικολάκη της.

Τὸ τραγούδησε ὅλο τὸ χωριό καὶ τὸ τραγουδεῖ καὶ τὸ χορεύει ἀκόμα· τὸ τραγουδεῖ ἡ ἐπαρχία ὅλη, ὡς τραγοῦδι τοῦ χοροῦ στὰ τρία (μπρὸς—πίσω) καὶ τοῦ τραπεζιοῦ (συρτὸ καὶ βαρὺ) καὶ θεωρεῖται ἓνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα δημοτικὰ τραγούδια τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Φέρεται συνήθως μὲ τὸν τίτλον: «Δὲν στόει πα Νικολάκη μου» πού εἶναι τὰ πρῶτα λόγια τῆς Κωσταντήγενας δταν ξεκινοῦσε ὁ Νικολάκης γιὰ τὰ Γιάννενα καὶ προαισθανόταν, γιατί γνώριζε τὰ ποτάμια, τὸ χαμό του, τὰ Μάννα.

Οἱ πνιγμοὶ στὰ ποτάμια, στὸ Μινώταυρο αὐτὸ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, ἦταν συχνοὶ στὰ παλιὰ χρόνια, ἐλλείψει γεφυριῶν καὶ ὄσα γινόταν, ξύλινα ἢ πέτρινα, καταστρεφόταν σύντομα ἀπὸ τὲς ἄγριες καὶ φοβερὲς χειμωνιάτικες φουρτοῦνες· ἀλλὰ καὶ στὰ χρόνια μας καὶ πρὸ δεκαετίας περίπου τὸ ἴδιο· καὶ τὸ κακὸ σταμάτησε δταν ἐνιῶναν, μὲ τὲς στρατιωτικὲς τοῦ Γράμμου ἐπιχειρήσεις, ὁ ἀμαξωτὸς δρόμος καὶ στερεὰ γεφύρια στὸ Βουρκοπόταμο, Σαρανιάπορο—στὸ Στρατσιανίτικο, στὸ Γαῦρο καὶ Καρύτικο τῆς Πυρσόγιανης καὶ στὸ Μεγαλάκ-

κο τῆς Βούρμπιανης. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολλοὺς πνιγμοὺς στὰ ποτάμια τῆς Κονίτσης ἦταν καὶ τοῦ Νικολάκη.

Τρεῖς μέρες χρειαζόταν μὲ τοὺς ἀγωγιάτες νὰ πᾶς καὶ τρεῖς νὰ γυρίσης ἀπὸ τὰ Γιάννενα στὸ ἀκράιο χωριὸ τῆς ἐπαρχίας· καὶ τώρα τρεῖς ὥρες καὶ τρεῖς νὰ γυρίσης. Πήγαινες τότε καὶ γύριζες κατάκοπος, βρεγμένος, κρυωμένος, καὶ πλευριτομένος ὅπως λέγανε, καὶ κακοξενυχτισμένος στὰ περίφημα καὶ ἀξέχαστα ἐκεῖνα Χάνια, πού καὶ ἐγὼ τᾶξῃσα, δταν πρωτοταξείδεψα μὲ τὸν Ἀριστείδη ἀγωγιάτη καὶ τῆ Ρούσσα του· καὶ ὅπου ἄνθρωποι καὶ ζῶα τρώγανε καὶ κοιμότανε μαζί, μὲ μιὰ φωτιὰ δυνατὴ καὶ πίσω ὡς τὰ κόκκαλα σὲ περῶνιαζε, στὰ πρωτόγονα ἐκεῖνα Χάνια τοῦ Κρυονεριοῦ—στὴ Βράνιστα, στοῦ Μπιζτουνοῦ, στῆς Ἀσφάκας καὶ στοῦ Πέτσκου στὰ Γιάννενα, ὅπου ξεπέζευαν οἱ ἀγωγιάτες μας, ὁ Ἀριστείδης Στεργίου, ὁ Δημήτρης Νούτσης καὶ παλιότερα ὁ Μαργαρίτης ἀπὸ τὸ Δισκάτσι, ὁ Τσιαμένος, ὁ Γκαβονίδας καὶ ὁ Κιάδης ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη, ὁ Πούρτσιος καὶ ὁ Μπάτσкас ἀπὸ τὴν Πυρσόγιανη, καὶ ὁ Καμαρωμένος ἀπὸ τὸ Σέλτσι, καὶ ὁ ἐμπιστος Σαγιαμίτης ἀπὸ τὸ Τάτσι τῆς Ἐρσέκας, μὲ τὸ ἓνα μάτι γαλανὸ καὶ τὸ ἄλλο καστανό, πιστὸς συνοδὸς Ἀρβανίτης καὶ σωματοφύλακας, γιὰ τὲς συχνὲς τότε ληστρικές ἐπιδρομὲς, δταν περνοῦσαν τὸ Ντέρτι καὶ τὴ Μπάτρα, οἱ ἀξέχαστοι αὐτοὶ γλετζέδες καὶ σκληραγωγημένοι ἀγωγιάτες, πού σὲ πήγαιναν καὶ σὲ φέρνανε μὲ τραγούδια καὶ ἔξυπνα πειράγματα, καὶ ξεχνούσαις τὲς κακουχίες σου. Τὰ ἴδια καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Νικολάκη.

Πολλὲς φορές ταξείδευες καὶ δὲν γύριζες· καὶ γύριζαν τὰ μουλάρια ἂν γύριζαν καὶ αὐτὰ ὅλα, χωρὶς τοὺς ἀγωγιάτες ἢ εἰ ἀγωγιάτες μόνοι καὶ οἱ ταξειδεμένοι ὄχι ὅλοι· καὶ τὰ δράματα αὐτὰ ἦταν συχνὰ καὶ ὁ καῦμος μεγάλος τοῦ τόπου, πού ἐρμηνεύεται στὸ τραγοῦδι αὐτὸ πού εἶναι μοιρολόι ὅλης τῆς ἐπαρχίας.

Γιὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ Νικολάκη ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω κατωτέρω καὶ κάποια προσωπικὴ ἐπίζηση, γιὰ τὴ συμπλήρωση τῆς ἱστορίας του.

Τὸ ἄκουσα νὰ τὸ τραγουδῆ, μὲ κέφι καὶ καῦμό καὶ ἐδῶ καὶ στὸ Χωριό, πολλές φορές ὁ Πατέρας μου Κώστας Γ. Χρήστου καὶ αὐτὸς μὲ τὸν ἴδιο παλμό, ὅπως μᾶς διηγόταν, ἀπὸ τὸν Πατέρα του Γιώργη Κ. Χρήστου,⁽⁴⁾ γιὸ τοῦ Κωνσταντῆ καὶ ἀδελφὸ τοῦ Νικολάκη. Τὸ ἄκουσα μὲ βαθειὰ συγκίνηση καὶ πολλὴ ἱκανοποίηση νὰ τὸ τραγουδοῦν στὴν Ἀθήνα, καὶ παιδάκι στὸ Πατρικὸ μας Σπίτι στὸ Χωριό, Χρηστέισσες καὶ συγγενεῖς καὶ χωριανές καὶ κοντοχωριανές καὶ μὲ τὸν Τάση ἐπὶ κεφαλῆς, τὸν τρίτο γιὸ τοῦ Γιώργη Κ. Χρήστου, ὅταν ὁ κοσμοπολιτικὸς αὐτὸς τύπος γύρισε ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους μετανάστες τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης, καὶ ἔφερε τὸ 1910 καὶ τὸ ἠχοληπτικὸ ἐκεῖνο γραμμόφωνό του τὸ πρῶτο ποὺ ἔβγαλε τότε ὁ EDISON καὶ ἔφερε τὸ ὄνομά του, μὲ κυλινδρικές πλάκες καὶ μὲ μηχανισμό σέβσεως καὶ ἐπαναγραφῆς. Καὶ ἔβαλε τὲς ἰδικές μας γυναῖκες νὰ τραγουδήσουν τὸ «Νικολάκη» μπρὸς στὸ μεγάλο χωνὶ τοῦ γραμμοφώνου του καὶ ξανάκουσαν σὲ λίγα λεπτὰ ἐκπληκτες τὴ φωνή τους καὶ τὴ φωνή τοῦ περήφανου καὶ πολιτισμένου Τάση, στὸ οἰκογενειακὸ αὐτὸ τραγοῦδι, ποὺ μάζευε κάθε βράδυ ὅλο τὸ χωριὸ στὰ Χρηστέϊκα γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν ἀπὸ τὸ περίεργο καὶ ἀπίστευτο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μηχανήμα, καὶ γινόταν κάθε βράδυ σωστὸ πανηγῦρι στὸ χωριό.

Ὁ φωνογράφος αὐτὸς ποὺ ὅμοιον εἶδα μὲ βαθειὰ συγκίνηση καὶ χαρὰ μόνον στὰ μουσεῖα τῆς ἐπιστήμης στὴν Εὐρώπη, τὸ 1949 καὶ τὸ 1953, κἀηκε μαζὶ μὲ τὰ Πατρικά μας Σπίτια τὸν Αὐγούστο τοῦ 1949 μὲ τὰ γεγονότα τῆς ἀνταρσίας στὸ Γράμμο καὶ Σμόλιγκα. Μὲ λυπεῖ βαθύτατα γιὰ τὴν χάθηκε μὲ αὐτὰ καὶ ἡ οἰκογενειακὴ αὐτὴ κειμήλιο—πλάκα μὲ τὸ «Νικολάκη» καὶ μὲ τὲς φωνές πεθαμένων καὶ προσφιλῶν.

Εὐτυχῶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παράδοση, διέσωσε τὸ «Νικολάκη» ποὺ τὸν ἔγραψε τὸ 1940, ὅπως τὸν θυμότανε οἱ παλαιότεροι, καὶ δημοσίευσε στὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» τοῦ 1941, μὲ τὸν τίτλο: «Μορφὲς καὶ φυσιογνωμίαι ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης» ὁ ἀγαπητὸς Καθηγητῆς μου καὶ μεγάλος ἐρευνητῆς καὶ ἐμψυχωτῆς τῶν ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης

Εὐριπίδης Σούρλας* καὶ ἐμελοποίησε, τὸν Αὐγούστο 1956, κατόπιν πληρεστέρως στιχουργικῆς διαρθρώσεως, διὰ τελειότερα μουσικὴ ἀπόδοση, καὶ μὲ τὴ συνεργασία ὄλων μας, καὶ ὡς ἀπαρχὴ πρὸς μουσικὴ ἀπόδοση καὶ ἄλλων περιφήμων Ἡπειρωτικῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν μας, ὁ ἐπίσης ἀγαπητὸς φίλος καὶ ἠπειρώτης μουσικὸς Ἀριστοτέλης Βρελλῆς* ἀμφότεροι τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς καὶ λάτρεις τῆς Ἡπειρωτικῆς Ψυχῆς.

Θᾶναι μεγάλο ἀπόκτημα, ἂν μαζὶ μὲ τὸ «Νικολάκη» συγκεντρωθῆ καὶ μελοποιηθῆ καὶ ὁ ἄλλος τεράστιος λαογραφικὸς πλοῦτος, ὁ πνευματικὸς καὶ ψυχικὸς τῆς Ἡπείρου, ἀπὸ τοὺς δύο ἱκανοτάτους αὐτοὺς Ἡπειρώτας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους* καὶ μὲ τὴν πολύτιμο συνεργασία τοῦ πρωτεύοντος περιοδικοῦ τοῦ τόπου μας, τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας».

Ἡ Ἡπειρος μὲ τοὺς πολλοὺς κινδύνους, ἀπὸ τὴν ἀγρία Φύση τῆς καὶ τὴν καθυστέρηση ἐκπολιτιστικῶν ἔργων, μὲ τὴ φτώχεια τῆς ἀπὸ τὸ ὄρεινὸ καὶ ἄγονο ἔδαφός τῆς, καὶ μὲ τοὺς πολλοὺς πολέμους στὸν τόπο τῆς καὶ τὴν πολυτεκνία, εἶναι γεμάτη κόπους καὶ πόνους καὶ θρήνους καὶ δράματα οἰκογενειακά, ἀπὸ χαμένους γιὰ πάντα καὶ ἀπὸ ταξειδεμένους καὶ χαμένους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ χαρὲς σὲ γιορτὲς καὶ πανηγύρια, ποὺ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ τὰ κάνει ὅλα τραγοῦδια καὶ τὰ ψυχόπονα μοιρολόγια τῆς ὁ χρόνος, ὅπως ἔκαμε τοαγοῦδι τὸ μοιρολόι τῆς Κωνσταντήγενας γιὰ τὸ δράμα τοῦ Νικολάκη στὸ Ντέρτι τῆς Κονίτσης* καὶ μοῦ θυμίζει πάντα ὅταν τὸ ἀκούω νὰ τραγουδιέται τοὺς κάτωθι στίχους τοῦ GOETHE,⁽⁵⁾ κατὰ μετάφραση τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἰατρικῆς Κ. Μέρομηκα:

Στὴ Ζωὴ ὅ,τι κι' ἂν ζήση,

εὐτυχία ἢ δυστυχία,

Ποίημα θὰ καταντήση.

Ἔτσι καὶ ὁ «Νικολάκης». Πόσα ἄλλα μοιρολόγια, δὲν τραγουδιῶνται καὶ ἄλλοῦ καὶ στὴν Ἡπειρο, ὅπου ὅλες μοιρολογοῦν καὶ τὰ περισσότερα τραγοῦδια εἶναι ἀπὸ μοιρολόγια* καὶ τὰ περισσότερα μοιρολόγια εἶναι ἀριστουργήματα καὶ πλοῦτος ποὺ ἀξι-

ζει νὰ συγκεντρωθῆ καὶ νὰ ἀξιοποιηθῆ ἀπὸ τοὺς λαογράφους μας.

Ἡ Ἡπειρώτισσα μοιρολογεῖ δράματα καὶ δραματικά, μόνη ἢ μὲ ἄλλες καὶ ὡς Κερυφαία· καὶ θυμίζει πρόσωπα ἀρχαίας τραγωδίας· μοιρολογεῖ μὲ ποιητικὸ ρυθμὸ, μουσικότητα, συνοχή καὶ ἔννοια, πού τὰ βοηθεῖ ἡ αἰσθηματικὴ τῆς φύσης στὴν ἀγάπη καὶ στὸν πόνο, ἡ οἰκογενειακὴ τῆς παράδοση καὶ κληρονομικότης καὶ ἡ δυνατὴ γύρω Φύση πού γιγαντώνει ὄλα αὐτά, ὅπως καὶ στὴν Κωσταντήγενα ἀπὸ τὸ Λισκάτσι τῆς Κονίτσας, ὅταν πνίχτηκε ἕτοιμος γαμπρός, τὸ πρῶτο τῆς παιδί.

1. Συλλογὴ καὶ δημοσίευσις εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 1941, Τόμ. ΙΣΤ, σελ. 172—173. Ὑπὸ τοῦ Ἡπειρώτου Παιδαγωγοῦ κ. Εὐριπίδη Σούρα.

2. Ὁ Κωσταντῆς Χρήστου εἶχε πέντε γιουούς: Τὸ Νικολάκη, τὸ Γιώργη τὸν Ἀδάμ, τὸν Ἀποστόλη καὶ τὸν Ἀλέξη. Πολέμησε μὲ τὸ Σελιχτὰρ Πόδα τοῦ Λισκοβικίου καὶ ἰσχυ-

ροῦ ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ, γιὰ νὰ μὴ κάμῃ τοιφλίκι τὸ βουνὸ τοῦ Ἀσημοχωρίου. Πέθανε 110 ἐτῶν. Ἄρχοντας καὶ Ἀγωνιστῆς τοῦ Λισκατσίου. («Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», Τόμ. 16, 1941).

3. Β. Κ. Χρήστου: Τὸ Λισκάτσι τῆς Κονίτσας καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου. Ἀθήναι, 1939.

4. A. Hadzimitchali: COLLECTION DE «L'HELENISME CONTEMPORAIN» — Série l'art populaire de la Grèce. — La sculpture sur Bois. Athènes, 1950. Σελ. 19—20: «... Georges Christou, de Lescatsi» connu aussi par l'activité nationale et patriotique... prenait des ent reprises de décoration intérieure de Maisons bourgeoises, de Sérails des Beys et des Agas de la région de Konitsa, de Kolonia (Ersekka), Corytza, Monastir. On possède une lettre intéressante adressée à Georges Cristou par Osman — Bey Zanolian qui était au service du Sultan Hamid «Kyr Yorghis, écrit-il, dès que tu recevras ma lettre, allez à Pyrsoyani trouver des ouvriers etc...».

5. J. W. GOETHE: Λυρική ποίηση. Ἑμμετρὴ μετάφραση Κ. Μέρμηγκα, Καθηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1935.

